

A Fővárosi Ítéltábla a Molnár és Ficzer Társas Ügyvédi Iroda; ügyintéző: dr. Molnár F. Zsolt ügyvéd által képviselt felperesnek, a Winkler, Barna és Társai Ügyvédi Iroda; ügyintéző: dr. Winkler Gábor ügyvéd által képviselt alperes ellen, szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében, a Budapest Környéki Törvényszék 2012. január 18. napján meghozott, 11.P.20.553/2012/19. számú ítélete ellen, a felperes részéről 20. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán, meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 15.000 (tizenötezer) forint másodfokú perköltséget.

A le nem rótt 48.000 (negyvennyolcezer) forint fellebbezési illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes gyermeke a 2002. január 18-án kelt kölcsönszerződés alapján 7.100.000 forint kölcsönt vett fel **S. Z.**-től. A kölcsön biztosítására a hitelező és a felperes jelzálogjogot alapítottak a felperes ..., ... hrsz. alatt nyilvántartott ingatlanán. **S. Z.** kölcsönszerződéséből eredő követelés behajtása érdekében végrehajtási eljárás indult, amelyben a végrehajtó lefoglalta a felperes jelzálogjoggal terhelt ingatlanát. A felperes mint adós 2007. március 8-án közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződést kötött **H. Cs.** hitelezővel. A szerződésben a hitelező arra vállalt kötelezettséget, hogy a felperes rendelkezésére bocsát 17.000.000 forintot. A felek a kölcsön visszafizetésének határidejét 2007. május 8-ában, a kölcsönt terhelő ügyleti kamat összegét 500.000 forintban határozták meg. Rögzítették, hogy a kölcsön rendelkezésre bocsátása úgy történik, hogy a hitelező kiegyenlíti a végrehajtónál a felperes gyermekének megközelítőleg 12.500.000 forint tartozását, a fennmaradó 4.500.000 forintot pedig átadja a felperesnek. Ezt követően a hitelező a felperes jelenlétében a végrehajtónak kifizette a felperes gyermekének teljes tartozását,

12.188.249 forintot. A felperes a kölcsönszerződés egyik példányára vezetett nyilatkozattal elismerte, hogy a különbözetet, 4.811.751 forintot 2007. március 8-án átvette. A hitelező a kölcsönszerződésből eredő követelését a 2010. március 18-án kelt engedményezési szerződéssel a felperesre ruházta át. A felperes a kölcsönszerződésből eredő követelésének behajtása érdekében végrehajtási eljárást kezdeményezett a felperessel szemben.

A felperes annak megállapítása iránt terjesztett elő keresetet, hogy a közte és H. Cs. között létrejött kölcsönszerződés érvénytelen. Kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest a perrel felmerült költségeinek a megfizetésére. Hivatkozott arra, hogy a hitelező helyzetének kihasználásával a maga számára egyoldalú előnyt kötött ki a szerződésben, emiatt a szerződés uzsorás, és a Ptk. 202. §-a alapján semmis. Állította, hogy a kölcsönszerződésben megjelölt összegből 5.000.000 forint a tényleges kölcsönt terhelő kamat volt. Előadta, hogy elismerő nyilatkozatával ellentétben nem vett át pénzt a hitelezőtől. Álláspontja szerint a kölcsön után kikötött kamat mértéke eltúlzott, ezért a szerződés uzsorás. Kifejtette, hogy a kölcsönszerződés jó erkölcsbe ütközik, és a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján ebből az okból is semmis.

Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására és a felperes perköltségben marasztalására irányult. Állította, hogy a kölcsön szerződésben rögzített összege a szerződés szerint megfizetésre került, részben a végrehajtónak, részben pedig közvetlenül a felperesnek.

Az elsőfokú bíróság az ítéletével a keresetet elutasította, kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 710.000 forint perköltséget, és megállapította, hogy a le nem rótt illetéket az állam viseli. Ítéletének indokolásában úgy foglalt állást, hogy a perben nem állnak fenn a megállapítási kereset Pp. 123. §-ában megszabott feltételei, mert a megállapításra nincs szükség a felperes jogainak megóvása céljából. Ezzel kapcsolatban utalt arra, hogy a kölcsön biztosítékaul szolgáló ingatlan árverésének megakadályozásához nem elegendő a kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása, hanem ahhoz a felperesnek végrehajtás megszüntetés vagy korlátozás iránti pert kellene indítania. A perben kihallgatott tanúk vallomása és a felperes gyermekének kézzel írt feljegyzése alapján azt a következtetést vonta le, hogy a felperes részére ténylegesen teljesített kölcsön 12.566.949 forint volt. Álláspontja szerint ehhez képest a visszafizetendő 17.000.000 forint 4.500.000 forint hozamot foglal magában, ami a hitelező javára kikötött feltűnően aránytalan előny. Rámutatott, hogy a felperes a korábbi kölcsönügyletben dologi adósként vett részt, jelzálogjoggal terhelt ingatlana végrehajtási árverésnek volt kitéve. Okfejtése szerint a felperes választhatott, hogy a korábbi, jelzálogjoggal biztosított tartozást az ingatlan vételárából, vagy más forrásból egyenlíti ki. Kifejtette, hogy a felperes az ingatlan árverezésének elkerülése érdekében választotta azt, hogy kölcsönt vesz fel a hitelezőtől. Mindezek miatt nem találta megállapíthatónak azt, hogy az aránytalan előny kikötése a felperes helyzetének kihasználásával történt. A szerződés jó erkölcsbe ütközését azért nem látta megállapíthatónak, mert a felperes a szerződés uzsorás jellegét jelölte meg a szerződés jó erkölcsbe ütközésének okaként is.

Az ítélet ellen, annak megváltoztatása, keresetének teljesítése, valamint az alperes első- és másodfokú perköltségben marasztalása érdekében a felperes terjesztett elő fellebbezést. Fellebbezésében hivatkozott a keresetlevelében részletesen kifejtett jogi indokokra.

Az alperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását és a felperes másodfokú perköltségben marasztalását indítványozta.

Az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezéssel nem támadott része nem volt, ezért a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét teljes terjedelmében vizsgálta felül /Pp. 228. § (4) bekezdés/.

A felperes fellebbezése nem megalapozott.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, érdemi döntésével az ítéltábla egyetértett, a tényállásból levont jogi következtetéseit és a döntés ítéletben kifejtett indokait azonban csak az alábbi pontosításokkal és kiegészítésekkel osztja:

A felperes a perbeli kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása iránti keresetét 2012. február 3-án terjesztette elő.

A Pp. 123. §-a kimondja, hogy ha a kereseti kérelem számadási kötelezettség megállapítására irányul, a felperes ezzel együtt kérheti az általa előterjesztett számadás helyességének megállapítását is. Megállapításra irányuló egyéb kereseti kérelemnek csak akkor van helye, ha a kért megállapítás a felperes jogainak az alperessel szemben való megóvása végett szükséges, és a felperes a jogviszony természeténél fogva vagy a kötelezettség lejártának hiányában vagy valamely más okból teljesítést nem követelhet.

A keresetlevél benyújtását követően, 2012. május 26-án lépett hatályba a Ptk. 239/A. § (1) bekezdése, amely szerint a fél a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (részbeni érvénytelenség) megállapítását a bíróságtól anélkül is kérheti, hogy az érvénytelenség következményeinek alkalmazását is kérné. A 2012. évi LI. törvény úgy rendelkezett, hogy a Ptk. 239/A. §-át a hatályba lépésekor folyamatban lévő ügyekre is megfelelően alkalmazni kell.

A Kúria az 5/2013. PJE számú jogegységi határozatának 1. pontjában úgy foglalt állást, hogy a Ptk. 239/A. §-a alapján a szerződés érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítása iránt indított perben nem kell vizsgálni a Pp. 123. §-ában megfogalmazott feltételek fennállását.

Ebből az következik, hogy a szerződés érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítása iránti per megindítható akkor is, ha a megállapítást a felperes alperessel szembeni jogának megóvása nem teszi szükségessé - a jogvédelem szükségességének hiánya nem akadályozza a szerződés érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítása iránti kereseti kérelemnek. Erre figyelemmel az ítélőtábla mellőzi az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásából a megállapítási kereset Pp. 123. §-ában előírt feltételeinek hiányával kapcsolatos okfejtést.

A felperes a perbeli kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítását elsődlegesen a szerződés uzsorás jellegére hivatkozással kérte.

A Ptk. 202. §-a értelmében, ha a szerződő fél a szerződés megkötésekor a másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt kötött ki, a szerződés semmis (uzsorás szerződés).

A felperes a kereseti kérelmét arra a tényre alapította, hogy a kölcsönszerződésben rögzített 17.000.000 forintból 5.000.000 forint a kölcsön tényleges tőkeösszegét terhelő ügyleti kamat volt. Érvélt, hogy az 5.000.000 forint ügyleti kamat kikötése feltűnően aránytalan előnyt jelent, ami miatt a kölcsönszerződés uzsorás jellegű, és a Ptk. 202. §-a alapján semmis. Állította, hogy a hitelező nem 17.000.000 forintot, hanem ennél lényegesen kevesebb pénzt bocsátott a rendelkezésére.

A Ptk. 523. § (1) bekezdése szerint kölcsönszerződés alapján a pénzügyi intézmény vagy más hitelező köteles meghatározott pénzüsszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni.

Az érvénytelenség okának a szerződés megkötésének időpontjában kell fennállnia, utóbb bekövetkezett körülmény nem válthatja ki a szerződés érvénytelenségét. Ezért a hitelező teljesítésének fogyatékosága nem teheti érvénytelenné a kölcsönszerződést. Ha a hitelező nem bocsátja hiánytalanul az adós rendelkezésére a kölcsönszerződésben meghatározott összeget, az adós a Ptk. 523. § (1) bekezdése alapján teljesítést követelhet - követelheti a hitelezőtől a szerződésben meghatározott összeg hiánytalan rendelkezésre bocsátását. Mindezekre figyelemmel a perbeli kölcsönszerződés érvénytelensége nem állapítható meg önmagában annak a körülménynek az alapján, hogy a felperes nem kapta meg a hitelezőtől a szerződésben meghatározott teljes pénzüsszeget.

A felperes keresetének teljesítéséhez annak a bizonyítása lett volna szükséges, hogy a kölcsönszerződés a kölcsön és a kamat összege tekintetében színlelt.

A Pp. 164. § (1) bekezdése alapján a perben a felperest terhelte annak a bizonyítása, hogy a közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződés tartalma a kölcsön tőkeösszege és az ügyleti kamat összege tekintetében színlelt, a felek valós

szerződési akarata 12.000.000 forint kölcsön rendelkezésre bocsátására irányult 5.000.000 forint ügyleti kamat kikötése mellett.

Ennek a bizonyítási kötelezettségének a felperes a perben nem tudott eredményesen eleget tenni - semmilyen bizonyítékkal nem tudta alátámasztani azt az állítását, ami szerint a kölcsönszerződést megkötő felek valós ügyleti akarata eltért volna a közjegyzői okiratba foglalt tartalomtól.

A kölcsönszerződés színleltségére vonatkozó felperesi állítást már magának a felperesnek a nyilatkozatai és kétségessé tették. Azt a perben maga a felperes is elismerte, hogy 12.188.249 forint kölcsön rendelkezésre bocsátása a felperes gyermekét terhelő tartozás kiegyenlítésével történt meg. A felperes további 4.811.751 forint átvételét elismerte a közjegyzői okirat egyik példányának 4. oldalára vezetett, saját kezűleg írt majd aláírt nyilatkozatával. Ez az írásbeli nyilatkozat megfelel a Pp. 196. § (1) bekezdés a) pontjában a teljes bizonyító erejű magánokiratokkal szemben támasztott követelménynek, és mint teljes bizonyító erejű magánokirat az ellenkező bebizonyításáig teljes bizonyítékul szolgál arra, hogy kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, illetőleg elfogadta, vagy magára kötelezőnek ismerte el.

A teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt elismerő nyilatkozatával szemben a felperes nem tudta bizonyítani, hogy a 4.811.751 forintot egyáltalán nem vette át, vagy annál kevesebb pénzt vett át.

A felperes gyermeke a tanúvallomásában úgy nyilatkozott, hogy összesen 14.266.949 forint volt a hitelező által ténylegesen a felperes rendelkezésére bocsátott kölcsön összege.

Sem a felperes nyilatkozatai, sem a felperes gyermekének tanúvallomása nem állnak összhangban a felperes kölcsönszerződés színleltségére, az 5.000.000 forint kamat kikötésére vonatkozó állításával, azt nem támasztják alá. A kamat összege ugyanis már csak a 12.188.249 forint rendelkezésre bocsátása esetén sem lehetett 5.000.000 forint, még kevésbé a 14.266.949 forint rendelkezésre bocsátása esetében.

A Pp. 3. § (3) bekezdése kimondja, hogy a bizonyítás indítványozása elmulasztásának, illetve a bizonyítási indítvány elkésztettségének jogkövetkezményei, valamint a bizonyítás esetleges sikertelensége törvény eltérő rendelkezése hiányában a bizonyításra kötelezett felet terheli. Ennek a törvényi rendelkezésnek az alapján színleltség bizonyításának hiányát a perben a felperes terhére kellett értékelni.

Mindezekből pedig az a következtetés vonható le, hogy a közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződés a szerződő felek valós szerződési akaratát tükrözi.

A 17.000.000 forint kölcsön mellett két hónapra 500.000 forint ügyleti kamat évi 17,65 % mértékű kamatnak felel meg, ami nem tekinthető sem feltűnően aránytalan előnynek, sem eltűzottnak. Ezért az ítéltábla álláspontja szerint a feltűnően

aránytalan előny kikötése sem állapítható meg. Feltűnően aránytalan előny kikötésének hiányában nem tekinthető uzsorásnak a perbeli kölcsönszerződés.

Az ítélet tábla osztotta az elsőfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy a perbeli esetben a szerződés uzsorás jellegének megállapításához szükséges másik feltétel, a felperes helyzetének kihasználása sem volt megállapítható. Ezzel kapcsolatban egyetértett az elsőfokú bíróság által részletesen kifejtett indokokkal.

A felperes másodlagos érvénytelenségi okként azt jelölte meg, hogy a kölcsönszerződés jó erkölcsbe ütközik.

A Ptk. 200. § (2) bekezdése kimondja, hogy semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, kivéve ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz. Semmis a szerződés akkor is, ha nyilvánvalóan a jó erkölcsbe ütközik.

Minden olyan körülmény, ami a törvény értelmében érvénytelenné teszi a szerződést, ellentétes az általánosan elfogadott társadalmi értékítélettel vagy az általánosan elfogadott erkölcsi normákkal, ezért minden érvénytelen szerződés egyúttal jó erkölcsbe is ütközik. Emiatt a szerződés jó erkölcsbe ütközése csak abban az esetben állapítható meg, ha egyéb, a törvényben nevesített érvénytelenségi ok ugyan nem áll fenn, a szerződés céljára, a szerződésben kikötött szolgáltatás jellegére, természetére, a szolgáltatás visszerhessé tételére, vagy a szerződéskötés körülményeire tekintettel mégis ellentétes az általánosan elfogadott társadalmi értékítélettel, vagy általánosan elfogadott erkölcsi normát sért.

Az elsőfokú bíróság helyesen mutatott rá arra, hogy a felperes a kölcsönszerződést annak uzsorás jellege miatt tekintette jó erkölcsbe ütközőnek, az uzsorás jellegen kívül azonban nem jelölt meg egyéb olyan körülményt, ami miatt a szerződés jó erkölcsbe ütközne. Ezért az elsőfokú bíróság helyesen minősítette megalapozatlannak a felperes szerződés jó erkölcsbe ütközésére történt hivatkozását.

Mindezekre tekintettel a Fővárosi Ítélet tábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján helyben hagyta. Figyelemmel arra, hogy a Ptk. 239/A. § (1) bekezdése a keresetlevél benyújtásakor még nem volt hatályban, az elsőfokú eljárásban perrel érintett szerződésben kikötött szolgáltatás értékét kellett pertárgyértéknek tekinteni. A 17.000.000 forint pertárgyértékhez képest az elsőfokú bíróság a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés a) és b) pontjaiban foglaltaknak megfelelő összegű elsőfokú perköltség megfizetésére kötelezte a pervesztés felperest, ezért a Fővárosi Ítélet tábla az elsőfokú perköltség mérséklésére nem látott lehetőséget.

A Fővárosi Ítélet tábla a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezte az eredménytelenül fellebbező felperest másodfokú perköltség megfizetésére, míg a felperes személyes költségmentessége folytán le nem rótt fellebbezési illeték

viseléséről a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a alapján határozott.

Budapest, 2013. december 5.

Világhyiné Dr. Böcskei Terézia s. k.
a tanács elnöke

. Lente Sándor s. k.
s. k.
előadó bíró

Dr. Csóka István
bíró

A kiadmány hitelül:
dr. Remesné sütő Petra
bíróági ügyintéző